OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto
Rikos- ja prosessioikeuden yksikkö
Erityisasiantuntija Sami Kiriakos

17.2.2017

U 1/2017 vp
EU/2016/1838

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: *Ehdotus rahanpesurikosdirektiiviksi (U 1/2017 vp)*

Yleistä direktiiviehdotuksesta

Komissio antoi direktiiviehdotuksen rahanpesun torjumisesta rikosoikeuden keinoin (ns. rahanpesurikosdirektiivi) 21.12.2016. Ehdotus on osa terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden rahoituksen torjumista koskevia toimenpiteitä, joihin komissio sitoutui antoi helmikuussa 2016 hyväksymässään toimintasuunnitelmassa terrorismin rahoituksen torjunnan vahvistamiseksi (KOM(2016) 50 lopullinen).

Direktiiviehdotuksessa on säännökset muun muassa rahanpesuna rangaistavien rikosten teonkuvauksista ja rangaistustasoista. Rahanpesulla tarkoitetaan rikollisesta toiminnasta lähtöisin olevaan omaisuuteen kohdistuvia tekoja, kuten muuntamista tai siirtämistä lailliseen tai näennäisesti lailliseen taloudelliseen toimintaan, joilla omaisuuden todellinen alkuperä peitetään. Rahanpesu on liitännäinen teko, joka edellyttää aina niin kutsuttua esirikosta, jolla saatuun omaisuuteen tai hyötyyn rahanpesutoimet kohdistuvat. Rahanpesulla pyritään yleensä mahdollistamaan omaisuuden riskitön käyttö, ja rahanpesu voi olla keino palauttaa rikoksella hankitut varat takaisin lailliseen tai laittomaan toimintaan.

Ehdotetun direktiivin sääntely perustuu pitkälti olemassa oleviin kansainvälisiin velvoitteisiin. Lähtökohtina ovat erityisesti neuvoston puitepäätöksen (2001/500/YOS) ja Euroopan neuvoston niin kutsutun Varsovan yleissopimuksen (ETS nro 198) rahanpesua koskevat velvoitteet sekä FATF:n vuonna 2012 antamat suositukset. Uuden direktiiviin kriminalisointivelvoitteet olisivat kuitenkin jossain määrin puitepäätöksen ja yleissopimuksen velvoitteita sekä FATF:n suosituksia laajemmat.

Suomen lainsäädäntö vastaa puitepäätöksen 2001/500/YOS ja Varsovan yleissopimuksen velvoitteita.

Suomen kannalta tärkeimmät kysymykset

Rikoslain säännökset täyttävät pääosin ehdotetun direktiivin kriminalisointeja ja rangaistuksia koskevat velvoitteet. Osa rahanpesun tekotavoista, esimerkiksi omaisuuden hankinta, hallussapito ja käyttö, edellyttää direktiivistä poiketen hyötymis-, peittämis- tai salaamistarkoitusta. Suomessa rahanpesuna rangaistavien tekojen ala on siten rajoitetumpi kuin mitä direktiivissä edellytetään.

Suomen lain nojalla esirikokseen osallisen tekemä rahanpesu, eli niin sanottu itsepesu, ei pääsääntöisesti ole rangaistavaa rahanpesuna. Rahanpesun esirikokseen osallinen voidaan tuomita törkeästä rahanpesusta vain, mikäli rahanpesurikos muodostaa tekojen jatkuvuus ja suunnitelmallisuus huomioon ottaen olennaisimman ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta. Direktiiviehdotuksessa edellytet-

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

ty itsepesun rangaistavuus on huomattavasti laajempi, sillä se kattaisi kaikki muut rahanpesun tekotavat paitsi varojen hankkimisen, hallussapitämisen tai käytön.

Direktiiviehdotuksessa edellytetty vähintään neljän vuoden enimmäisvankeusrangaistus on rajattu koskemaan vain vakavia tapauksia. Tämän rajauksen vuoksi rangaistusvelvoite täyttyisi Suomessa jo nykyisin sen johdosta, että törkeästä rahanpesusta on säädetty enimmäisrangaistukseksi kuusi vuotta vankeutta. Siltä osin kuin kyse ei ole vakavista tapauksista ehdotuksessa ei edellytä määrättyjä rangaistustasoja, vaan yleisesti tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Käsittelytilanne

Neuvoston työryhmä on käsitellyt asiaa kerran. Jäsenvaltiot ovat ilmaisseet ehdotuksesta vasta alustavia kommentteja. Seuraava kokous on 20.2.2017. Puheenjohtajavaltiolta saadun tiedon mukaan sen tavoitteena on saavuttaa direktiiviehdotuksesta yleisnäkemys kesäkuun 2017 oikeus- ja sisäasian neuvostossa. Siten trilogit Euroopan parlamentin kanssa alkaisivat Viron puheenjohtajuuskaudella.

U-kirjelmän antamisen jälkeen neuvotteluissa on ilmennyt painetta korottaa rahanpesusta säädettävää enimmäisrangaistusta. Velvoitetta kriminalisoida itsepesu on kannatettu laajasti ja valtiot, joissa itsepesu ei ole laajasti rangaistavaa, ovat vähemmistössä. Komission ehdotusta on kuitenkin pyritty kompromissina rajoittamaan. Esillä on ollut vaihtoehto rajoittaa itsepesun kriminalisointi tekoihin, joissa esirikoksella saatu omaisuus saatetaan taloudellisen toiminnan kautta kiertoon tavalla, jolla peitetään omaisuuden rikollinen alkuperä.

Valtioneuvosto pyrkii direktiivistä käytävissä neuvotteluissa erityisesti siihen, että direktiivi voitaisiin Suomessa panna täytäntöön rikosoikeusjärjestelmän periaatteiden ja perinteisten rikosten yksiköintiä koskevien rikosoikeudellisten lähtökohtien mukaisesti. Samalla on otettava huomioon unionin yhteiset tehostamistavoitteet rahanpesurikollisuuden torjunnassa.